

Kwaliteit in beeld

Conditie, veiligheid en beheerbaarheid uitgedrukt in cijfers

Kwaliteit is een breed begrip. Spreken we over de mechanische kwaliteit of juist over de gezondheidstoestand van de boom? Heeft kwaliteit misschien iets te maken met de levensverwachting? Veel boomadviesbureaus testen op conditie-, veiligheids- en beheeraspecten. Bomenwacht Nederland gaat een stapje verder: het bureau komt met een methode waarbij conditie, veiligheid en beheerbaarheid hoofdpijlers zijn. Zo ontstaat er een goed beeld van de kwaliteit van de boom.

Auteur: Leon Spek

“Hoe staat het met de kwaliteit van mijn bomen?” Vaak is dat de vraag waarmee gemeenten, bedrijven en instellingen aankloppen bij Bomenwacht Nederland in Capelle aan den IJssel. Zo’n vraag kan diverse achtergronden hebben. Het kan bijvoorbeeld zijn dat het gebied waar de bomen staan opnieuw wordt ingericht. De eigenaar of beheerder wil dan graag weten welke bomen goed genoeg zijn om te handhaven. Of misschien zijn alle bomen wel zó slecht dat ze het behouden niet waard zijn. Maar... wat is ‘goed’ en wat is ‘slecht’?

Basiselementen

Om de kwaliteit van een bomenbestand overzichtelijk in kaart te kunnen brengen, heeft Bomenwacht Nederland een beoordelingsmethode bedacht die rekening houdt met verschillende kwaliteitsaspecten. De ervaring leert dat al die aspecten te herleiden zijn tot drie basiselementen: conditie, veiligheid en beheerbaarheid. Wanneer die drie elementen voor elke individuele boom in kaart zijn gebracht, is een uitspraak mogelijk over de kwaliteit van de bomen en de mogelijkheden om ze op een duurzame manier te behouden. De conditie (huidige gezondheidsto-

estand) van de boom valt onder meer af te lezen aan de twijggroei en aan de blad- of knopbezetting. Ook bepalen eventuele ziekten en aantastingen hoe gezond de boom is. Denk bijvoorbeeld aan de inmiddels beruchte bloedingsziekte bij kastanjabomen of aan een schimmelaantasting. Breukvastheid en stabiliteit bepalen de veiligheid van de boom. Zo kan een overbelaste tak, een holte of een scheur leiden tot een veiligheidsrisico voor de omgeving. Ook grote dode takken die uit de boom kunnen vallen, vormen een veiligheidsrisico. Dergelijke problemen kunnen zo acuut zijn, dat directe maatregelen nodig zijn. Bij de beheerbaarheid staat de vraag centraal of de boom duurzaam te handhaven valt, zonder (ernstige) knelpunten voor de boom of overlast voor de omgeving. Er kan bijvoorbeeld bestratingsopdruk zijn ontstaan, of er groeien takken tegen de gevel van een gebouw. Ook hierbij kunnen maatregelen nodig zijn om knelpunten weg te nemen of te voorkomen.

Kwaliteitsgetal

De boomonderzoeker kent aan de conditie, veiligheid en beheerbaarheid van elke boom een waarderingscijfer toe van 1 tot en met 10.

Vermenigvuldiging van de drie waarderingscijfers leidt tot een kwaliteitsgetal, waarmee de boom in een bepaalde kwaliteitscategorie valt. Zo wordt duidelijk hoe het met de kwaliteit van de boom gesteld is en of de boom voor de langere termijn te handhaven is. De resultaten van de kwaliteitsbeoordeling komen in een overzichtelijk rapport. Hierin staan passende veiligheids- en beheeradviezen, zodat de eigenaar of beheerder weet welke maatregelen hij kan treffen om zijn bomen veilig en duurzaam te behouden. Te denken valt bijvoorbeeld aan het innemen van een topzware tak, het aanbrengen van een verankering of het verwijderen van dode takken. Dankzij deze methodiek krijgt de eigenaar of beheerder zicht op de totale kwaliteit van zijn bomenbestand. Extra gemakkelijk daarbij is de overzichtstekening die standaard in de rapportage wordt bijgevoegd. Op deze tekening zijn de bomen met kleurcodes weergegeven, waarbij elke kleur staat voor een bepaalde kwaliteitscategorie. Slechte bomen vallen op deze manier meteen op. Daarnaast bevat elk rapport een gedetailleerd overzicht dat inzicht verschaft in de scores per boom.

Vragen van de redactie:

Een boomcontrole is een momentopname. Hoe kun je dat in een cijfer vastleggen?

Spek: "Alle mogelijke situaties die onze controleurs in het veld kunnen tegenkomen, hebben we tot in de puntjes vastgelegd in een referentiekader. Hierdoor beoordelen alle onderzoekers de bomen op dezelfde manier en sluiten ze aan bij wat in de bomenwereld gangbaar is."

De methode vermenigvuldigt de drie cijfers voor conditie, veiligheid en beheerbaarheid om tot één kwaliteitsgetal te komen. Wat betekent dat ene eindrapportcijfer dan? Want: wil de markt niet vaak gewoon voor één van deze drie onderzoeksonderwerpen weten hoe het met de boom staat?

Spek: "Conditie en veiligheid kunnen bepalend zijn voor de beheerbaarheid, dus de onderwerpen houden verband met elkaar."

Soms ook niet, bijvoorbeeld als een boom in een goede conditie verkeert en goed beheerbaar is, maar grof dood hout heeft waardoor het een risicoboom is.

Kunnen klanten in jullie rapport ook terugbladeren naar de afzonderlijke conclusies?

Spek: "Jazeker. We behandelen conditie, veiligheid en beheerbaarheid allemaal apart en geven daarvoor eerst afzonderlijke conclusies af. Die zijn allemaal makkelijk na te slaan."

We begrijpen dat mensen hun hoofd erover breken hoe bij boomcontroles subjectieve waarden geobjectiveerd kunnen worden. Maar wat voor meerwaarde hebben die cijfers boven woordrapportjes? Jullie cijfers corresponderen met een referentiekader en met adviezen die net zo goed bestaan uit een woordelijke omschrijving.

Spek: "De meerwaarde van cijfers is dat je gemakkelijker tot een indeling in kwaliteitscategorieën kunt komen."

Toekomst

Een belangrijk voordeel is dat op deze manier meteen een boomveiligheidscontrole bij de bomen wordt uitgevoerd, geheel volgens de VTA-methodiek (Visual Tree Assessment). Daarnaast moet ook de betekenis van de beheerbaarheidsbeoordeling niet worden onderschat. Met deze beoordeling wordt een antwoord gegeven op de vraag hoe het toekomstbeeld voor de bomen luidt.

Veiligheidsprobleem: wat doen we ermee?

Bestrattingsopdruk is een typisch beheerprobleem.

Verhoogde kans op (letsel)schade...

Misschien heeft een eigenaar of beheerder nog andere onderzoeksvragen die hij beantwoord wil zien. Kunnen de bomen behouden blijven tijdens een wegreconstructie? Zijn de bomen eventueel verplantbaar? Om dergelijke vragen te beantwoorden, kan de kwaliteitsbeoordeling worden uitgebreid met alle vormen van aanvullend boomtechnisch onderzoek. De kwaliteitscores zijn dan meteen inzetbaar bij het beantwoorden van de overige onderzoeksvragen. Heeft de boom bijvoorbeeld een slechte kwaliteit, dan ligt een verplanting niet voor de hand. Ook bij reconstructies van wegen en dijken is de kwaliteit van de boom vaak bepalend bij het beantwoorden van die ene belangrijke vraag: behouden... óf verwijderen?

Leon Spek is directeur van Bomenwacht Nederland.

"Onveilige bomen eerst aanpakken"

"Kijk, grote dode takken zie ik zelf ook nog wel. Maar de onderzoekers van Bomenwacht Nederland zien nét wat meer, en brengen het ook nog eens duidelijk voor mij in kaart. Precies de deskundigheid die ik zoek als ik mijn bomen wil laten beoordelen." Joop Smit, stafmedewerker groen bij stadsdeel Osdorp te Amsterdam, is dan ook tevreden over de gehanteerde werkwijze. Vorig jaar liet hij Bomenwacht Nederland onderzoeken hoe het met de kwaliteit van enkele duizenden bomen binnen het stadsdeel gesteld is. De gegevens die tijdens de beoordeling werden verzameld, vormen de basis voor het Osdorpse bomenvervangingsplan. Het voornemen bestaat om de slechtste bomen fasegewijs te vervangen door nieuwe exemplaren. "Nu we zicht hebben op de kwaliteit van de bomen, kunnen we selecties maken en daarmee de bomen eruit filteren die eigenlijk geen toekomst hebben. Handig is dat we zulke selecties tegenwoordig ook online kunnen maken", zegt Smit. "Maar voordat we met de vervanging beginnen, pakken we eerst de onveilige bomen aan. Mensen moeten immers zorgeloos over straat kunnen zonder dat er bijvoorbeeld een dode tak op hun hoofd valt."

Leon Spek